

ناحیه ی کوهستانی

ناحیه ی کوهستانی کجاست و ویژگی های جغرافیایی آن چگونه است؟

موقعیت و وسعت

دامنه های پرشیب و کم شیب، و دره های عمیق وجود دارد که در برخی از آن ها رودهای خروشان جریان دارند.

ناحیه ی کوهستانی حدود $\frac{1}{3}$ مساحت کشور را تشکیل می دهد. در این ناحیه، کوه های بلند با قله های نوک تیز و پربرف،

ناهمواری های ناحیه ی کوهستانی

ناحیه ی کوهستانی ایران دارای سه بخش مشخص است :

- ۱- کوه های آذربایجان
 - ۲- رشته کوه های شمالی (البرز و شمال خراسان)
 - ۳- رشته کوه های زاگرس.
- در زیر به شرح هریک از این ها می پردازیم.

۱- کوه های آذربایجان

رشته کوه های البرز و زاگرس در شمال غربی کشور ما

(آذربایجان) به یکدیگر متصل شده اند. در برخی کوه های بلند آذربایجان، آثار آتش فشانی گذشته به خوبی دیده می شود. سهند و سبلان بلندترین قله های آتش فشانی این ارتفاعات اند. در زمستان برف فراوانی در ارتفاعات انباشته می شود که منبع تأمین آب رودها و چشمه هاست. رود مرزی ارس بین ایران و جمهوری آذربایجان و جمهوری ارمنستان در شمال این ناحیه جریان دارد. پست ترین نقطه ی آذربایجان، دریاچه ی ارومیه است. با توجه به شکل ۴۶ بگویید که کدام رودها به دریاچه ی ارومیه می ریزد؟

شکل ۴۶ - ناهمواری های ناحیه ی کوهستانی

۲- رشته کوه‌های شمالی

رشته کوه‌های شمالی شامل رشته کوه البرز و کوه‌های شمالی خراسان است. رشته کوه البرز مانند دیواری بلند دریای خزر را از قسمت‌های داخلی ایران جدا می‌کند. قله‌ی آتش‌فشان‌ی دماوند با ارتفاع ۵۶۱۰ متر، بلندترین نقطه‌ی ایران است. بیش‌تر رودهای قسمت کوهستانی البرز، در دامنه‌های شمالی آن جریان دارند و به دریای خزر می‌ریزند. دامنه‌های شمالی البرز که رو به دریایند، به علت رطوبت دریا و ریزش باران فراوان، سرسبز و پوشیده از جنگل‌اند. دامنه‌های جنوبی البرز دارای رطوبت کمی است؛ به همین دلیل، از نظر پوشش گیاهی ضعیف است. از مهم‌ترین رودهای دامنه‌ی شمالی البرز، سفیدرود و دامنه‌ی جنوبی، کرج و جاجرود را می‌توان نام برد.

در امتداد کوه‌های البرز، کوه‌های خراسان قرار دارند که در ادامه به کوه‌های افغانستان می‌پیوندند. ارتفاع کوه‌های خراسان از کوه‌های آذربایجان و البرز کم‌تر است و بلندترین قله‌ی آن بینالود است. در میان رشته کوه‌های این قسمت، دره‌های

پهناوری وجود دارد. بعضی از رودهای این بخش نظیر اترک به دریای خزر می‌ریزند.

۳- رشته کوه‌های زاگرس

کوه‌های زاگرس از جنوب دره‌ی سیمینه رود آغاز می‌شود و تا نزدیکی تنگه‌ی هرمز ادامه می‌یابد. زاگرس دارای رشته کوه‌های منظم و موازی است و جهت کوه‌های آن از شمال غربی به جنوب شرقی است.

در قسمت شمال غربی زاگرس، برف و باران فراوانی می‌بارد؛ به همین علت، به این بخش زاگرس مرطوب می‌گویند که از قله‌های مهم آن می‌توان اُشتران‌کوه و زردکوه را نام برد. رودهای پرآب کرخه، دز و کارون از زاگرس مرطوب سرچشمه می‌گیرند. قسمت جنوب شرقی زاگرس را زاگرس خشک می‌نامند. در زاگرس خشک از میزان ریزش برف و باران کاسته می‌شود. رود کُز از رودهای مهم این بخش، و قله‌ی دنا از قله‌های مهم زاگرس خشک، است.

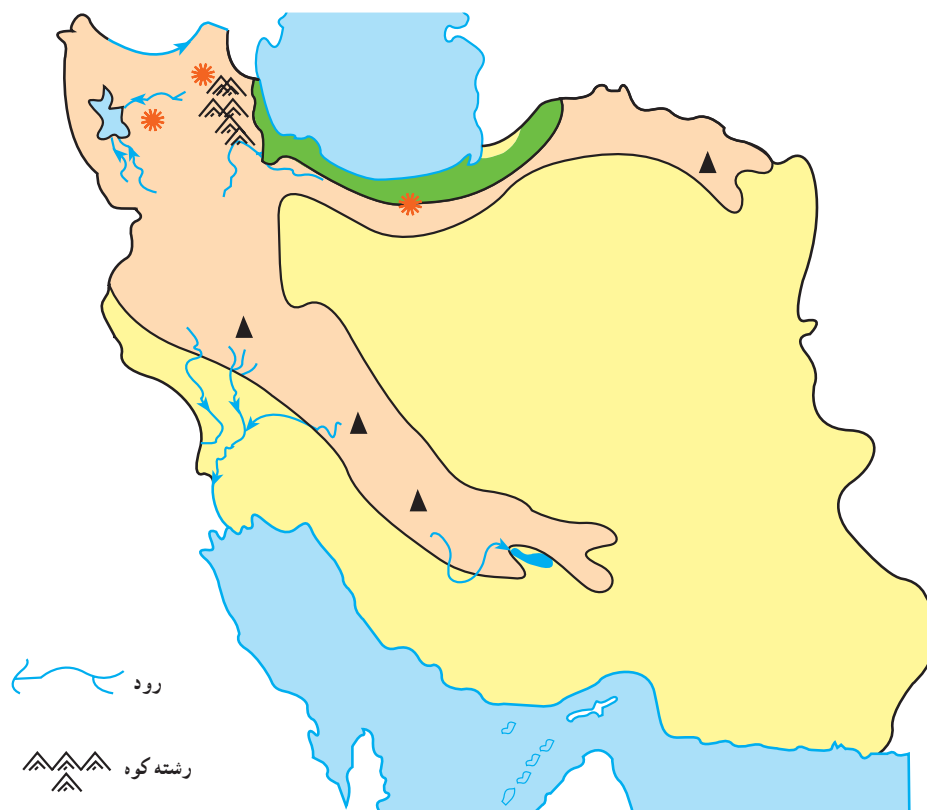
شکل ۴۷ - قله‌ی دماوند - رشته کوه البرز

شکل ۴۸ - چشم‌اندازی از ناحیه‌ی کوهستانی، کوه گرو از رشته کوه زاگرس

۱- روی نقشه‌ی زیر:

- نام رشته‌کوه، قله‌ها، قله‌های آتش‌فشانی و رودها را بنویسید.
- محدوده‌ی تقریبی زاگرس خشک و مرطوب را مشخص کنید.

۲- ستون‌های جدول را پر کنید.

رود	قله	
		زاگرس مرطوب
		زاگرس خشک

۳- دامنه‌های شمالی و جنوبی رشته کوه البرز را با یکدیگر مقایسه کنید.

۴- هریک از جمله‌های زیر، موقعیت کدام کوه‌ها را بیان می‌کند؟

البرز

آذربایجان

زاگرس

الف) بخشی از کوه‌های شمالی هستند که از مغرب به مشرق کشیده شده‌اند.

ب) رشته کوه‌هایی هستند که از شمال غربی به سمت جنوب شرقی کشیده شده‌اند.

پ) کوه‌های شمال غربی ایران هستند که دو رشته کوه اصلی ایران در آن‌جا به یکدیگر متصل می‌شوند.